

VYLÚČENIE Z TRHU PRÁCE V KONTEXTE PROTIRÓMSKEHO RASIZMU

Zuzana Havírová

Ústav romologických štúdií, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva,
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Abstrakt:

Východiská: Protirómsky rasizmus sa výrazným spôsobom podieľa na sociálnom vylúčení Rómov a následnej chudobe, v ktorej sa väčšina obyvateľov z marginalizovaných rómskych komunít nachádza. Eliminácia protirómskeho rasizmu je v procese začleňovania vylúčených skupín do spoločnosti nevyhnutná. Cieľ: Cieľom štúdie je zistiť, či Rómovia vnímajú predsudky, rasizmus a diskrimináciu ako jednu z bariér vstupu a udržania sa na trhu práce.

Metódy: Výskum prebehol v rámci projektu APVV-17-0141 v dvoch fázach – kvantitatívnej a kvalitatívnej. Za kvantitatívnu časť bol využitý neštandardizovaný dotazník – n=739 a za kvalitatívnu časť bolo štruktúrovaný rozhovor. Výberová vzorka v kvalitatívnej sekvencii pozostávala z n=40 participantov, ktorých vek sa pohyboval v rozmedzí od 18 do 58 rokov. Výskum bol primárne zameraný na zisťovanie bariér Rómov na trhu práce.

Výsledky: Na základe analyzovaných údajov je možné konštatovať, že protirómsky rasizmus je z pohľadu samotných Rómov dôležitým faktorom, ktorý ovplyvňuje ich začlenenie sa na trh práce. Zamestnanosť zohráva kľúčovú úlohu v procese sociálneho začleňovania Rómov a v boji proti ich chudobe. Ako ukazuje rad štúdií, vrátane našich zistení, dôležitým determinantom v týchto procesoch je segregácia – jednak priestorová (v bývaní), ale aj segregácia vo vzdelávaní a v ďalších oblastiach života. Ako v článku ukážeme, segregácia je jedným z prejavov protirómskeho rasizmu.

Implikácie: Uznanie protirómskeho rasizmu ako vážneho spoločenského problému pomôže pri odstraňovaní viacerých prekážok, ktoré bránia pri budovaní otvorenej a inkluzívnej spoločnosti. Môže mať vplyv aj na pomáhajúce profesie – konkrétne sociálnu prácu, ak do svojho portfólia zaradí prístupy zamerané na odstraňovanie rasizmu a opresii z dôvodu etnickej odlišnosti.

Kľúčové slová: Protirómsky rasizmus. Sociálne vylúčenie. Chudoba. Rómovia. Segregácia.

1 ÚVOD

Ekonomické a sociálne nevýhody plynúce z marginalizácie prinášajú jednotlivcom a celej spoločnosti negatívne javy vo všetkých oblastiach života. Zhoršujúca sa vzdelanostná úroveň,

sťažený prístup k zdravotnej starostlivosti, nevyhovujúce bytové podmienky a vysoká nezamestnanosť spôsobujú, že obyvatelia z marginalizovaných rómskych komunít majú len minimálne šance vymaniť sa z chudoby (Vlačuha, Kováčová, 2021; Kahanec a kol., 2020; Grauzelová, Markovič, 2018). Je potrebné hovoriť o systémovom zlyhaní a štrukturálnych znevýhodneniach, ktoré je potrebné systematicky odstraňovať. Jednou z oblastí, ktorá sa všeobecne považuje za kľúčovú v zlepšení životných podmienok obyvateľov, je zamestnanosť ako zdroj príjmu domácností. Dlhodobé opatrenia a kontinuita vládnych politík bez protirómskeho rasizmu predstavujú kľúčové prístupy v riešení nezamestnanosti a sociálneho vylúčenia obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít (Páleník a kol., 2014; Páleník, Páleník, Oravcová, 2013). Ako sa spomína vo viacerých odporúčaniach, analýzach a dokumentoch na európskej úrovni, zamestnanosť spolu so vzdelávaním predstavujú oblasti, do ktorých treba investovať najviac zdrojov a zároveň je potrebné odstrániť protirómsky rasizmus, ak chceme zmeniť doterajšie nefungujúce systémové nastavenie (OECD, 2019; EK, 2017; Agentúra Európskej únie pre základné práva, 2018; Lajčáková, Hojsík, Karoly, 2020).

Tieto aspekty boli súčasťou výskumu *APVV-17-0141 Analýza bariér prístupu k pracovným príležitostiam pre marginalizované skupiny obyvateľstva: Vybrané regióny Slovenska v sociálno-ekonomickej, geografickej a sociálno-antropologickej perspektíve* a autorka je členkou projektového tímu. Projekt je zameraný na skúmanie bariér Rómov (osobitne obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít) na trhu práce. Diskriminácia, rasizmus a predsudky sa ukazujú ako významné faktory, ktoré respondenti v kontexte trhu práce vnímajú.

1.1 Teórie sociálneho vylúčenia a chudoby v kontexte marginalizovaných rómskych komunít

Sociálne vylúčenie je mechanizmus, ktorý plní funkcie významné pre zachovanie identity určitého spoločenstva. Jedná sa o spôsob oddelenia „my“ a „oni“ alebo „naše“ a „cudzie“. V minulosti bolo sociálne vylúčenie predovšetkým nástrojom sociálnej kontroly, ktorou si spoločnosť zabezpečovala konformitu svojich členov (Mareš, 2002, 2004). Koncept sociálneho vylúčenia poukazuje aj na vzťahové otázky súvisiace so sociálnym, kultúrnym a politickým znevýhodnením, či už koncipované podľa paradigmy aktivizácie alebo paradigmy sociálneho občianstva (Madanipour, Schucksmith, Talbot, 2015). Sociálne vylúčenie sa v kontexte realizácie jednotlivcov začalo posledné desaťročia vnímať predovšetkým ako nedostatok participácie v spoločenských systémoch a nedostatočné naplnenie občianstva (Bergham 1995; Čambalíková, 2007; Čambalíková, Sedová, 2007; Room, 1995; Walker, Walker 1997). Spoločnosť prestáva byť interpretovaná v kontexte vertikálnych nerovností. Namiesto toho je vnímaná v dimenziách horizontálnych nerovností, ako separácia verzus participácia. Záujem je sústredený na mechanizmy, ktoré vytvárajú hranice medzi tými, ktorí sú členmi, teda sú vo vnútri a tými, ktorí nie sú členmi daného sociálneho celku, či vyradujú jedinca aj celé kolektívy z hlavného prúdu spoločnosti (Mareš, 2004). Toto vyčleňovanie jednotlivcov aj skupín má dopad na všetky oblasti života a teda aj na zamestnanosť a umiestnenie na trhu práce.

Silver (1994) identifikuje tri paradigmy sociálneho vylúčenia a to solidaritu, špecializáciu a monopol. V paradigme solidarity, kde je dôležitý vzťah medzi jednotlivcom a spoločnosťou, sa hovorí o vylúčení ako o rozpade sociálneho puta medzi jednotlivcom a spoločnosťou, ktoré je kultúrne a morálne, a nie ekonomicky zaujímavé. Podľa paradigmy špecializácie je vylúčenie spôsobené vzťahmi medzi jednotlivcami a priestorom pre diskrimináciu v oblasti občianskej spoločnosti. Paradigma monopolu zdôrazňuje skutočnosť, keď silné skupiny, často vykazujúce výrazné kultúrne identity a inštitúcie, obmedzujú prístup cudzích ľudí k cenným zdrojom. To,

z čoho sú ľudia vylúčení, sa často konceptualizuje na vysokej a abstraktnej úrovni, napríklad na základe normálneho občianstva a normálnych životných vzorcov mainstreamovej spoločnosti (Mignione, 1997; Room, 1995). Silver (1994) uvažuje o operatívnejšom zozname, čím demonštruje rozsah vylúčení (živobytie, bezpečnosť, trvalé zamestnanie, zárobky, majetok, úver, pozemok, bývanie, vzdelanie účasť na demokratickom procese, humánne zaobchádzanie, rešpekt, osobné naplnenie, porozumenie, atď.), ku ktorým môže dôjsť. Neexistuje však jednotná koncepcia ľudí, ktorí sú sociálne vylúčení.

Najvýznamnejším faktorom procesu sociálneho vylúčenia je chudoba, pretože vplyv nezamestnanosti na sociálne vylúčenie má predovšetkým podobu zvýšenia rizika chudoby (Esping-Andersen, 2001). Shildrick a Rucell (2015) hovoria o chudobe ako o dôsledku tlaku okolností, kedy chudobní zdieľajú všeobecné hodnoty spoločnosti, ale nie sú schopní ich realizovať napríklad z dôvodu nízkeho príjmu. Valentine (1968) vysvetľoval, že podmienky chudoby, v ktorých žije nižšia trieda, kam môžeme zahrnúť aj obyvateľov z marginalizovaných rómskych komún, sú determinované štruktúrou celkového sociálneho systému a javmi prostredia. Taktiež tvrdil, že táto väčšia štruktúra je udržiavaná predovšetkým hospodárskymi a politickými činmi chudobných, a preto môžeme považovať správanie a hodnoty charakteristické pre chudobných za reakcie na skúsenosti z ich špeciálneho sociálno-ekonomického prostredia a za adaptácie na toto prostredie. Chudoba je výsledok a výraz viacúrovňového útlaku a opiera sa o štruktúrne vysvetlenie (Asen, 2001; Strier, Binyamin, 2009). Fleurbaey (2007) tvrdil, že spoločnosť, v ktorej sú chudobní do značnej miery nútení akceptovať ponížujúce životné podmienky, toleruje rôzne formy útlaku, ktoré úzko súvisia s porušovaním osobnej integrity. Chápanie chudoby ako útlaku súvisí s analýzou širších mocenských vzťahov v spoločnosti. Chudoba je podľa tejto perspektívy zároveň výrazom a dôsledkom politického, ekonomického, etnického alebo rodového útlaku. Dôvodom úzkeho spojenia medzi chudobou a útlakom je, že v mnohých prípadoch chudoba vedie k čiastočnému alebo všeobecnému pozbaveniu základných ľudských a sociálnych práv. V tomto zmysle možno chudobu definovať ako systém nadvlády.

1.2 Segregácia a protirómsky rasizmus ako bariéra pri vstupe na trh práce

Sociálne vylúčenie a chudoba predstavujú z dlhodobého demografického hľadiska vážne problémy, pretože trendy s vyššou mierou plodnosti medzi Rómami znamenajú, že podiel rómskej populácie sa zvýši, a zároveň má Slovenská republika jednu z najrýchlejšie starnúcich populácií v rámci OECD. Slovenská populácia, ktorá je v súčasnosti jednou z najmladších v Európskej únii, by sa podľa odhadov mala do roku 2070 stať šiestou najstaršou (EK, 2017). Naproti tomu sa očakáva nárast rómskej populácie. Očakáva sa, že podiel rómskej populácie sa do roku 2060 zvýši z 8 % na 14 % (OECD, 2017). To znamená, že je nevyhnutné začať s efektívnou integráciou a inklúziou Rómov. To bude viesť k zlepšeniu kvality života obyvateľov rómskych komún, a zároveň sa zvýši ponuka kvalifikovanej pracovnej sily, čo môže oživiť ekonomiku, pomôcť zmierniť nedostatok pracovných síl, a tiež môže pomôcť zmierniť účinky rýchleho starnutia, a v neposlednom rade zvýšiť celkovú prosperitu spoločnosti. Investície do efektívneho začleňovania Rómov môžu nielen pomôcť zlepšiť blahobyť znevýhodnených skupín, ale môžu priniesť aj pozitívne fiškálne výnosy zo zlepšenia vyhladok na zamestnanie. Výskumné zistenia a skúsenosti z iných krajín naznačujú, že zlepšenie dostupnosti vzdelávania v profesiách ako je medicína a právo osobám s etnickým pôvodom, bolo dôležitým zdrojom rastu danej ekonomiky, a súčasne aj zlepšenia vnímania danej etnickej menšiny väčšinovou spoločnosťou (Hsieh at al., 2018). Toto je veľmi dôležité aj

v boji s protirómskym rasizmom. Protirómsky rasizmus¹ je definovaný ako typ rasistickej klasifikácie Rómov, ktorí sú prostredníctvom nej stigmatizovaní ako „Cigáni“. Cieľom tejto rasistickej klasifikácie je vykonštruovať falošné odôvodnenie a legitimizáciu pre ich dehumanizáciu, diskrimináciu, vykorisťovanie a možnosti na nich páchať násilie. Protirómsky rasizmus vytvára neexistujúce, zavadzajúce a negatívne opisy, vlastnosti a charakteristiky, ktorých základom je:

- údajne spoločná forma fyzického vzhľadu;
- homogenizujúce a generalizujúce sociálne, mentálne a charakterové vlastnosti (napr. asociálnosť, kriminalita, vysoká pôrodnosť, nedostatočná hygiena, chudoba, poverčivosť, primitívnosť, kmeňové príbuzenstvo, kočovníctvo, hudba/tanec v krvi, neviazanosť);
- esencionalizácia tejto spoločnej formy fyzického vzhľadu a uvedených sociálnych, mentálnych a charakterových vlastností pre celú etnickú skupinu (Stratégia pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov, 2020).

Definovanie protirómskeho rasizmu je výsledkom snahy rôznych aktérov na európskej úrovni, ktorí sa snažili poukázať na dlhoročné praktiky a správanie sa voči Rómom, ktorého výsledkom je inštitucionálny rasizmus živý historickou diskrimináciou, násilím, nenávisťnými prejavmi, vykorisťovaním a stigmatizáciou (ECRI, 2011; Nicolae, 2006). Štrukturálny faktor vylúčenia vo forme protirómskeho rasizmu sa uvádza aj v štúdiu Agentúry Európskej únie pre základné práva (2018), ktorá upozorňuje na to, že pokiaľ sa protirómsky rasizmus nebude inštitucionálne riešiť, účinok politických výsledkov v štyroch prioritných oblastiach (vzdelávanie, zamestnávanie, bývanie a zdravie) sa výrazne zníži. Podľa ich názoru to posilňuje generačnú depriváciu, ktorá udržiava Rómov na okraji spoločnosti a posilňuje predsudky a diskrimináciu (Agentúra Európskej únie pre základné práva, 2018). Ako sme uviedli, protirómsky rasizmus využíva historické formy diskriminácie, predsudkov, stereotypov a považuje spoločnú formu fyzického vzhľadu a uvedené sociálne, mentálne a charakterové vlastnosti za vrodené u každého Róma. To znamená, že aj keby sa niektoré z uvedených opisov či vlastností a charakteristík dali aplikovať na nejakého príslušníka majority (napr. kriminalita + nízka hygiena + chudoba), tak by sa sociálna situácia tohto príslušníka majority nechápala ako jeho vrodená vlastnosť. Z tohto dôvodu je protirómsky rasizmus typom rasistickej kategorizácie, ktorá tvrdí, že Rómovia kolektívne zdieľajú odlišnú rasovú podstatu, ktorá nie je ovplyvniteľná žiadnou formou socializácie, výchovy a vzdelania, ani žiadnymi sociálnymi, spoločenskými a finančnými opatreniami. Protirómsky rasizmus pripisuje Rómom nezvratný biologický a rasový osud, z ktorého nie je možné uniknúť. Zároveň hovorí, že Rómovia nie sú práve pre tieto svoje vrodené vlastnosti schopní začleniť sa do spoločnosti (Albert et al., 2016; Konceptia boja proti radikalizácii a extrémizmu, 2021; Lajčáková, Hojsík, Karoly, 2020).

2 METÓDY

V tomto článku sme využili dáta, ktoré pochádzajú z projektu *APVV-17-0141* integrovaného výskumu a postupovali sme na základe explanatórneho sekvenčného kombinovania. V kvantitatívnej sekvencii tvorilo výberovú vzorku $n=739$ respondentov. Priemerný vek respondentov bol 37,1 roka. Výskumná vzorka bola tvorená na základe zámerného výberu a kritéria tvorili: geografická lokalizácia podľa typológie z Atlasu rómskych komunít (2013),

¹ Protirómsky rasizmus sa v niektorých štúdiách a v zahraničnej lexikológii uvádza ako anticigánizmus a s tým spojené preklady napr. anglický výraz „antigypsyism“.

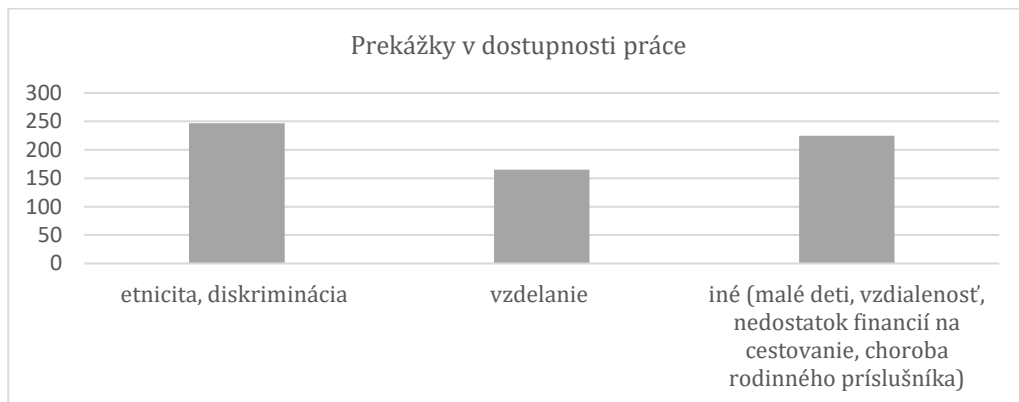
príslušnosť k rómskej národnostnej menšine, rodová vyváženosť a vyjadrený informovaný súhlas. V kvalitatívnej sekvencii sa nám podarilo osloviť $n=40$ participantov z marginalizovaných rómskych komunit podľa definície v Stratégii rovnosti inklúzie a participácie Rómov do roku 2030. Výber výskumnej vzorky prebehol inkluzívne a zamerali sme sa na respondentov a respondentky, ktorí prináležia k rómskej národnostnej menšine, majú pracovné skúsenosti a boli starší ako 18 rokov. Zber dotazníkov prebehol od mája 2021 do októbra 2021. K zberu kvalitatívnych dát sme pristúpili prostredníctvom pološtruktúrovaných rozhovorov. Rozhovory boli uskutočnené od júna 2021 do novembra 2021. Väčší podiel participantov pre obidve metódy získavania dát sme oslovovali priamo v marginalizovaných rómskych komunitách v obciach z Banskobystrického, Prešovského a Košického kraja, v ktorých podľa Atlasu rómskych komunit (2013) žije najväčší podiel Rómov. Menšiu časť dát sme získali z ubytovní vo väčších miestach, ktoré sú typické prítomnosťou pracovných migrantov. Získané dáta sme následne analyzovali prostredníctvom interpretatívnej fenomenologickej analýzy.

3 VÝSLEDKY

V analýze dát získaných prostredníctvom dotazníka rámci výskumu sme sa zamerali na odpovede, ktoré súviseli s otázkou „*Aké sú podľa vás najzávažnejšie prekážky alebo problémy v dostupnosti práce?*“

Na danú otázku odpovedalo $n=739$ respondentov, pričom $n=247$ odpovedalo, že príslušnosť k rómskej národnostnej menšine je bariérou pri vstupe na trh práce, pretože zamestnávateľia nechcú zamestnávať Rómov a Rómky a tiež $n=165$ respondentov uviedlo nedostatočné dosiahnuté vzdelanie. Medzi odpovede ($n=225$) označené ako iné boli uvádzané prekážky ako nedostatočná vedomosť o pracovných ponukách, nedostatok financií na cestovanie, slabá dopravná infraštruktúra potrebná na cestovanie za prácou, výskyt malých detí v rodine, potreba starostlivosti o chorého rodinného člena, strach a neistota pri strate sociálneho zabezpečenia, odlúčenie od rodiny a osobné problémy. Reзиденčná segregácia znižuje možnosti vytvárania a rozvoja sociálnych väzieb a kontaktov medzi príslušníkmi etnických menšín a príslušníkmi väčšinového obyvateľstva. Obyvatelia segregovaných osídlení majú obmedzené príležitosti na nadviazanie a rozvoj medzi-etnických sociálnych kontaktov, ktoré sú dôležité v budovaní vzájomného rešpektu, rozvoji tolerancie a uplatnení jednotlivcov v rôznych sférach spoločnosti, teda aj v oblasti prístupu na trh práce (Laurence, 2017; Semyonov, Glikman, 2009).

Graf 1 Prekážky v dostupnosti práce



Zdroj: Vlastné spracovanie

V rámci kvalitatívnej časti výskumného zisťovania sme sa tiež pýtali, či sa naši respondenti stretli niekedy s diskrimináciou.

Tab. 1 Diskriminácia pri hľadaní si zamestnania

Otázka: Stretli ste sa niekedy s diskrimináciou preto, že ste Róm/Rómka? Môžete nám porozprávať, ako to vyzeralo?

Žena, 40 rokov, Západoslovenský kraj	„Určite áno. Chodili sme sa pýtať do miestnych podnikov a povedali mi hneď na vrátnici alebo recepcii, že nepotrebujú, aj keď mali inzeráty o tom, že do zamestnania potrebujú ľudí. A napríklad som vedela, že tam niekoho zobrali a mňa nezobrali.“
Muž, 45 rokov, Západoslovenský kraj	„V jednej firme sa mi stalo, že som sa šiel opýtať a povedali mi na rovinu, že Rómov neprijímajú.“
Muž, 40 rokov, Banskobystrický kraj	„Našiel som si inzerát na prácu do Rakúska cez jednu agentúru. Volal som im tam, ale nepovedal som, že som Róm. Povedali mi, že môžem prísť na pobočku, tak som tam išiel. A keď som tam zazvonil, cez kameru videli, že som Róm a povedali mi, že môžem ísť domov a ani mňa nevpustili do vnútra.“

Diskriminácia Rómov na trhu práce sa objavuje aj v niektorých inzerátoch, v ktorých zamestnávateľa udávajú priamo do textu informáciu, že na ponúkanú prácu sa nemajú hlásiť Rómovia (IZ, 2019).

Tab. 2 Premosťovacia väzba pri hľadaní si zamestnania

Otázka: Ako ste sa dostali do zamestnania?

Muž, 25 rokov, Prešovský kraj	„Keď vás aspoň niekde dakde poznajú dáki ľudia, tak vedia o vás aspoň niečo povedať. A vedia o vás povedať, že viete pracovať. Kamarát mi vybavil, že pomocník strojov môžem robiť v Mladej Boleslave, keď sme tam skončili so zámkovou dlažbou.“
Muž, 45 rokov, Banskobystrický kraj	„Bez kontaktov ste stratený. A lepšie si tak nájdete prácu. Lebo vám povie o zamestnaní, čo je to tam zač a aký tam je človek.“
Žena, 38 rokov, Prešovský kraj	„Zohrá to rolu, keď niekoho poznáte, že sa kus prihovorí. Tam ten sa prihovorí, už ľahšie sa hľadá.“

4 DISKUSIA

Hrabovský (2016) uvádza, že protirómsky rasizmus nevzniká ako izolovaný rasistický program, ale že ho skôr môžeme priradiť k problémom „moderného sveta“. Moderný, konkurenčný a individualistický pohľad na ľudskú spoločnosť často neprihliada na zložitost' zaradenia sa do spoločnosti pre odstrkované skupiny žijúce navyše „v pasci“ generáčnej chudoby. V tejto atmosfére, keď sa nadmerne preceňujú tzv. osobné talenty, inteligencia, charakter alebo rovnosť šancí a neprihľadia sa na sociálny a spoločenský kontext, v ktorom je možné tieto vlastnosti rozvíjať, môže dôjsť na výzvy na odstránenie, až zničenie tzv. „nepriprôsobivých“ skupín. Individualistické teórie chudoby pripisujú chudobu vrodenným dispozíciám jednotlivcom, ktorí sú vďaka týmto vrodenným vlastnostiam napríklad neumiestniteľní na trhu práce, resp. si nedokážu nájsť prácu (Bridges, 2017; Herrnstein, Murray, 1994). Značná časť týchto teórií obsahuje negatívne stereotypy, ako sú odlišný hodnotový systém, postoje a nepriprôsobivé správanie, (Poslom a kol., 2020). Takto časť verejnosti často vysvetľuje chudobu u Rómov. Jedným z typických stereotypov o príčinách neúspechu vylúčených skupín vo vzdelávaní a následne na trhu práce je tvrdenie o nižšej inteligencii, resp. subjektívnej neschopnosti dosahovať dobré vzdelávacie výsledky. Multidimenzionálny pohľad naznačuje, že úspech a neúspech nie sú predurčené všeobecnou inteligenciou a v žiadnom prípade nepredurčujú sociálne a ekonomické osudy (Jencks, 1998; Kohn, 1999; Nisbett, 2015; Stanovich, 2010; Steele, Aronson, 1995). Podobné tvrdenia sú typické pre zástancov meritokratických princípov, ktoré hovoria o tom, že bohatstvo, moc, výsady by mali byť rozdelené na základe schopností, talentu a úsilia jednotlivcov. Meritokracia mala byť lepšia ako reštriktívne sociálne štruktúry z minulosti, kde výsledky určovali rodinné a sociálne väzby. Tradičné triedne štruktúry mali byť nahradené novým systémom založeným na výsledkoch testov vo vzdelávaní, známkach a inteligencii, čo pre mnohé deti z robotníckej triedy mohlo znamenať možnosť dostať sa z chudobných pomerov. I napriek tomu, že sa meritokracia snažila vytvárať férové prostredie, práve tento prístup

spôsobuje nerovnosti až diskrimináciu (Foroohar, 2020; Mark, 2020). Nezohľadňuje totiž skutočnosti, ako napríklad segregáciu a nekvalitné vzdelávanie, ktorým čelia aj rómske deti z vylúčených lokalít. Rómske deti a z vylúčenej lokality totiž môže mať talent a nadanie, ale ak sa vzdeláva v segregovanej škole, ktorá poskytuje nekvalitné vzdelávanie, nemá svoje nadanie a schopnosti ako rozvíjať (Hall a kol., 2019; Vančíková a kol., 2017).

Pre úspešnú elimináciu protiromského rasizmu je potrebné riešiť segregáciu, ako podobu sociálneho vylúčenia. Priestorová segregácia založená na etnickom princípe je už dlho považovaná za hlavný štrukturálny mechanizmus, prostredníctvom ktorého je etnickým menšinám odopieraný rovnaký prístup k príležitostiam v oblasti vzdelávania, zdravia, zamestnanosti a bývania. Massey a Denton (1993) svojou analýzou potvrdili, že koncentráciou chudoby vytvorila rasová segregácia znevýhodnené sociálne prostredie pre chudobných minoritných obyvateľov a životné podmienky s oveľa menšími výhodami pre bohatých minoritných obyvateľov v porovnaní s majoritou s podobným sociálnym postavením. Quillian (2012) vo svojej analýze dokázal, že koncentrovaná chudoba nepochádza len z interakcie medzi minoritnou chudobou a minoritnou segregáciou, ale je tiež ovplyvnená úrovňou geografickej separácie medzi chudobnou majoritou a chudobnou minoritou, ako aj stupňom segregácie medzi chudobnými minoritnými skupinami a chudobnou majoritou. Hlavná myšlienka Masseyovej teórie segregácie spočíva v tom, že tento prístup oddeluje skupiny s vysokou mierou chudoby od skupín s nízkou mierou chudoby. Geograficky koncentrovaná chudoba priamo vyplýva z dvoch základných štrukturálnych podmienok v spoločnosti, a to z vysokej miery chudoby menšín a vysokého stupňa rezidenčnej segregácie menšín. Výsledkom tohto procesu oddelenia je koncentrácia chudobných, v ktorej sa ďalej kumulujú ďalšie štrukturálne znevýhodnenia (Hess et al., 2019; Massey, Tannen, 2015; Massey, Tannen, 2016). Takéto prostredie je charakteristické aj nízkou existenciou slabých väzieb. Podľa Granovetterovej (1995) teórie sú osoby žijúce vo vylúčení ochudobnené o sociálne väzby s okolitým prostredím mimo svojho najbližšieho okolia, ktorým v prípade marginalizovaných rómskych komunít sú majoritné susedstvá. Premosťovacia väzba sa stáva jedinou príležitosťou pre všetky skupiny, ako získať a šíriť informácie. Sila slabých väzieb nie je o počte spojení, ale spočíva v schopnosti slabých väzieb dosiahnuť širší potenciálne heterogénnejší súbor informácií. Napríklad v procese hľadania zamestnania sa užitočnosť silných väzieb znižuje, pretože jednotlivcom poskytujú podobné a potenciálne nadbytočné informácie (Granovetter, 1973; Liu et al., 2017). Vzájomná interakcia medzi dvomi rozdielnymi skupinami vedie k získaniu informácií z rôznych oblastí života a k vzájomnému spoznávaniu, čo je veľmi dôležité z pohľadu odbúravania stereotypov a predsudkov. Tieto premost'ovacie väzby tvoria sociálne spojenia, ktoré spájajú dve inak neprepojené sieťové skupiny a poskytujú tak jedinú cestu medzi dvomi nesúvisiacimi skupinami. Premosťovanie teda znamená vytváranie a udržiavanie slabých väzieb, v ktorých okrem iného prebieha zdieľanie informácií (Briggs, 2003; Putnam, 2000). Prenos informácií prebieha cez komunikačnú reťaz a možnosť získať informáciu je závislá od pozície, ktorú jednotlivec v sociálnej sieti má. Čím menej slabých väzieb jednotlivec má, tým je pravdepodobnejšie, že získané informácie budú mať rovnaký charakter, pretože pochádzajú zo silných väzieb, kde sú informácie zdieľané. Šatara, Rusnáková a Gabčová (2020) uvádzajú, že medzi zamestnanými Rómami žijúcimi v segregácii prevládajú informácie od priateľov, susedov a informácie získané na obecnom úrade. Rómovia žijúci na okraji obce čerpajú informácie z obecného úradu a od zamestnávateľov. U Rómoch žijúcich v priestorovej integrácii dominujú neformálne zdroje – priatelia, susedia, rodina a príbuzní.

5 ZÁVER

Protirómsky rasizmus a s tým súvisiaca segregácia a sociálne vylúčenie majú významný vplyv na všetky oblasti života Rómov a v konečnom dôsledku aj majoritného obyvateľstva (celej spoločnosti). Diskriminácia pri vstupe do zamestnania je dlhodobý vážnym problémom, ktorému čelia Rómovia a Rómky na Slovensku. Rovnako tak je závažný problém v oblasti vzdelávania, kde neoprávnené diagnostikovanie rómskych detí a následné zaradovanie do špeciálnych škôl a tried im spôsobuje vážnu ujmu s trvalými následkami na celý život, pretože nemôžu s mentálnym postihnutím absolvovať štúdium v hlavnom vzdelávacom prúde a získať vzdelanie potrebné pre trh práce. Špeciálne a segregované školstvo vychádza z presvedčenia, že osoby v marginalizovaných rómskych komunitách potrebujú špecifické a špeciálne prístupy, ktoré však nemajú charakter vyrovnávacích opatrení, ale skôr viac prehlbujú znevýhodnenie, sociálne vylúčenie a chudobu. Čo je však kľúčové v prípade protirómskeho rasizmu, je skutočnosť, že si neželajú zapojenie Rómov do spoločnosti. Ak začnú prevažovať tvrdenia, že Rómovia nemôžu dosiahnuť žiadny pokrok, potom tieto tvrdenia už v počiatkoch prispievajú k neúspešnosti začleňovania Rómov do spoločnosti a realizácii inkluzívnych programov. Protirómsky rasizmus sa teda stáva významnou bariérou v začleňovaní sociálne vylúčených Rómov a to najmä v oblasti vzdelávania a zamestnanosti. Európska komisia vedie konanie voči Slovenskej republike za porušenie smernice EÚ o rasovej rovnosti zakazujúcu diskrimináciu z dôvodu rasového alebo etnického pôvodu vo viacerých kľúčových oblastiach života vrátane vzdelávania, pretože sú dlhodobý rómske deti neoprávnené zaradované do špeciálnych škôl, špeciálnych tried a dochádza rôznymi spôsobmi k marginalizácii rómskych detí ich umiestňovaním do výhradne rómskych tried alebo škôl. V súvislosti s touto témou evidujeme zatiaľ neprávoplatné rozhodnutie Okresného súdu Prešov (2021), ktorý rozhodol, že Súkromné centrum špeciálno-pedagogického poradenstva Prešov a Základná škola s materskou školou v Hermanovciach porušili zásadu rovnakého zaobchádzania a dopustili sa diskriminácie vo vzdelávaní z dôvodu príslušnosti k rómskej národnostnej menšine vo vzťahu k trom žiakom, ktorí podali žalobu v roku 2016.

Dlhodobý je v prieskumoch diskriminácia označovaná za najväčšiu prekážku vo vzdelávaní a vstupe na trh práce (Agentúra Európskej únie pre základné práva, 2018; Kahanec, 2020; Machlica, Žúdel, Hidas, 2014). Uplatňovanie antidiskriminačnej legislatívy v oblasti zamestnávania v praxi je potrebné posilniť, čo vyplýva aj zo správy Slovenského národného strediska pre ľudské práva za rok 2017, kedy väčšina antidiskriminačných sťažností podaných v sledovanom roku (konkrétne 58 zo 70) súvisela s trhom práce (Roma Civil Monitor, 2019). V roku 2018 rozhodol Krajský súd v Košiciach po 8 rokoch, že mesto Spišská Nová Ves diskriminovalo Rómku, Vieru Pompovú, v prístupe k zamestnaniu z dôvodu jej etnickej príslušnosti. Mesto Spišská Nová ves sa jej podľa rozsudku malo ospravedlniť a zaplatiť náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 2500 Eur. Pompová argumentovala, že sa jej dostalo nerovnakého zaobchádzania v porovnaní s nerómskymi uchádzačkami, ktoré nielenže mali nižšiu kvalifikáciu a menej skúseností v práci s Rómami, ale na rozdiel od nej ani neovládali rómsky jazyk. Pompová sa odvolala až na Ústavný súd SR, ktorý rozhodol na základe princípu obráteného dôkazného bremena, ktoré nižšie súdne inštancie odmietli uplatniť. Vo svojom konečnom rozhodnutí Krajský súd v Košiciach potvrdil etnickú diskrimináciu (Roma civil monitor, 2019; Rozsudok Krajského súdu Košice, 2018).

LITERATÚRA

- Agentúra európskej únie pre základné práva. 2018. *A persisting concern: anti-Gypsyism as a barrier to Roma inclusion*. Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2018. 55 s. ISBN 978-92-9491-927-4.
- Albert, G. et al. 2016. Anticiganizmus - Referenčný dokument. Brusel: ERGO network, 2016. <<https://romadatadotorg.files.wordpress.com/2019/04/anticiganizmus1.pdf>>.
- Asen, R. 2001. *Visions of Poverty: Welfare Policy and Political Imagination*. Michigan: Michigan State University Press, 2001. 325 s. ISBN 978-0870136009.
- Bergham, J. 1995. Social Exclusion in Europe: Policy Context and Analytical Framework. In: Room, G. (ed). *Beyond the Threshold: The measurement and analysis of social exclusion*. Bristol: Policy Press, 1995. s. 10-28. ISBN 9781861340030.
- Bridges, K. M. 2017. The Deserving Poor, the Undeserving Poor and Class-Based Affirmative Action. In *Emory Law Journal*. 2017, Vol. 66, issue 5, p. 1049-1112. ISSN: 0094-4076.
- Briggs, X. 2003. *Bridging Networks, Social Capital and Racial Segregation in America: research working papers*. Cambridge: Harvard University, 2003. 38 s.
- Cvek a kol.: *Monitorovacia správa občianskej spoločnosti o implementácii národnej stratégie integrácie Rómov na Slovensku. Zhodnotenie pokroku v kľúčových oblastiach stratégie*. Luxemburg: Publications Office of the European Union, 2019. ISBN 978-92-76-09165-3.
- Čambalíková, M. 2007. Sociologický pohľad na sociálne vylúčenie a začlenenie, In: Čambalíková, M. - Sedová, T. *Exklúzia a sociálna situácia na Slovensku*. Bratislava: VEDA, s. 26-32. ISBN 978-80-89267-07-1.
- Čambalíková, M. - Sedová, T. 2007. *Exklúzia a sociálna situácia na Slovensku*. Bratislava: VEDA., 2007. 328 s. ISBN 978-80-89267-07-1.
- ECRI. 2011. *General Policy Recommendation No. 13 on Combating Anti-Gypsyism and Discrimination Against Roma*. Strassbourg. Strassbourg: Council of Europe, 2011. 10 s. <<https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/recommendation-no.13>>.
- EK. 2017. *The 2018 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies*. Institutional Paper 065. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. 220 s. ISBN 978-92-79-64714-7
- Esping – Andersen, G. et al. 2001. A New Welfare Architecture for Europe? Report submitted to the Belgian Presidency of the European Union. 2001.<https://www.researchgate.net/publication/238758771_A_NEW_WELFARE_ARCHITECTURE_FOR_EUROPE_Report_submitted_to_the_Belgian_Presidency_of_the_European_Union>.
- Fleurbaey, M. 2007. Poverty as a form of oppression. In Pogge, T. (ed.). *Poverty as a Human Rights Violation*. New York: Oxford University Press, 2007. s. 133–54. ISBN 978-0-19-922631-3
- Foroohar, R. 2020. Why meritocracy isn't working. In *Financial times*. <<https://www.ft.com/content/f881fb55-8f06-4508-a812-815a10505077#comments-anchor>>.

Gardner, H. 1983. *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books. 440 s. ISBN 978-0-465-02508-4.

Gardner, H. 2011. *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books. 440 s. ISBN 978-0-465-02434-6.

Grauzelová, T. - Markovič, F. 2018. *Príjmy a životné podmienky v marginalizovaných rómskych komunitách. Vybrané ukazovatele zo zisťovania EU SILC MRK 2018*. Bratislava: USVRK SR, 2018. ISBN 978-80-969971-9-0.

Granovetter, M. 1995. *Getting a job. A study of contacts and careers*. 2nd edition. Chicago: The University of Chicago Press, 1995. ISBN 978.0-226-30581-3.

Hall, R. a kol. 2019. *Analýza zistení o stave školstva na Slovensku*. [online]. Bratislava: To dá rozum, 2019. <<https://analiza.todarozum.sk>>.

Herrnstein, R. J. - Murray, C. 1994. *The Bell Curve: Intelligence and Class Structure in American Life*. New York: The Free Press, 1994. 912 s. ISBN 978-06-848-2429-1.

Hess, CH. et al. 2019. Does Hypersegregation Matter for Black-White Socioeconomic Disparities? In *Demography*. 2019, vol. 55, no 6. ISSN 0070-3370.

Hrabovský, M. 2016. Anticiganizmus ako bariéra k inklúzii Rómov. In: Podolinská, T.- Hruštič, T. (ed.). *Čiernobiele svety*. Bratislava: Veda, s. 40 – 58. ISBN 978-80-224-1413-5.

Hsieh, C.T. et al. 2018. *The Allocation of Talent and U.S. Economic Growth*. In *Econometrica*. 2018, vol. 87, no. 5. <<http://klenow.com/HHJK.pdf>>. ISSN 1468-0262.

IZ. 2019. *Diskriminácia Rómov pri vstupe na trh práce*. Bratislava: Inštitút zamestnanosti, 2019. <<https://www.iz.sk/download-files/sk/evs/diskriminacia-romov-na-trhu-prace.pdf>>.

Jencks, C. 1998. Racial bias in testing. In Jencks, C. – Phillips, M. (eds.): *The Black-White test score gap*. [online]. Washington: Brookings Institution Press, 1998, s. 55–85. ISBN 9780815746119.

Kahanec, M. a kol. 2020. *The social and employment situation of Roma communities in Slovakia*. Luxembourg: Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, European Parliament. <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/S TUD/2020/648778/IPOL_STU\(2020\)648778_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/S TUD/2020/648778/IPOL_STU(2020)648778_EN.pdf)>.

Kohn, M.L. 1999. Two Visions of the Relationship between Individual and Society: The Bell Curve versus Social Structure and Personality. In: Moen, P. – McClain, D.D- Walker, A. (eds.). *A Nation Divided: Diversity, Inequality, and Community in American Society*. New York: Ithaca, Cornell University Press. s. 34–51. <https://www.fly-unicorn.com/lp_ta/index.cfm?_id=1634926471071&T=439380>.

Koncepcia boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024. Uznesenie vlády č. 183/2021 zo dňa 7.1.2021.

Lajčáková, J. - Hojsík, M. - Karoly, M. 2020. *Combating Antigypsyism. Expert reports building on forward-looking aspects of the evaluation of the EU framework for National Roma Integration Strategies*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2020. 99 s. ISBN 978-92-76-16310-7.

- Laurence, J. 2017. Wider-community Segregation and the Effect of Neighbourhood Ethnic Diversity on Social Capital: An Investigation into Intra-Neighbourhood Trust in Great Britain and London. In *Sociology*. 2017, vol. 51 (5). ISSN 0038-0385.
- Liu, W. et al. 2017. Social Network Theory. In Rössler, P. – Hoffner, C. – Zoonen, L. *The international encyclopedia of media effects*. Chichester, West Sussex, Malden, MA: John Wiley & Sons, 2017. ISBN 978-1-118.78376-4.
- Madanipour, A. - Shucksmith, M. – Talbot, H. 2015. Concepts of poverty and social exclusion in Europe. In *Local Economy*. 2015, vol. 30, no 7. ISSN 1470-9325.
- Machlica, G. - Žúdel, B. - Hidas, S. 2014. *Bez práce nie sú koláče*. Analýza. Bratislava: Inštitút finančnej politiky, 2014. <https://www.mfsr.sk/files/archiv/priloha-stranky/4895/27/2014_16_Trh_prace.pdf>.
- Mareš, P. 2002. Marginalizace, sociální vyloučení. In Sirovátka, T.(ed.) 2002. *Menšiny a marginalizované skupiny v České republice*. Brno: Masarykova univerzita a Nakladatelství Georgetown. 350 s. ISBN 80-210-2307-4
- Mareš, P. 2004. Sociální exkluze a inkluze. In Sirovátka, T.(ed.). 2004. *Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin*. Brno: Masarykova univerzita v Brně a Nakladatelství Georgetown. 237 s. ISBN 80-210-3455-6
- Mark, C. 2020. *A belief in meritocracy is not only false: it's bad for you*. [online]. Princeton University Press. <<https://press.princeton.edu/ideas/a-belief-in-meritocracy-is-not-only-false-its-bad-for-you>>.
- Massey, D. S. – Denton, N.A. 1993. *American apartheid: Segregation and the making of the underclass*. Harvard University Press, 1993. ISBN 9780674018211.
- Massey, D. S. – Tannen, J. 2015. A Research Note on Trends in Black Hypersegregation. In *Demography*. 2015, vol. 52, no 3. ISSN: 1533-7790.
- Massey, D. S. – Tannen, J. 2016. Segregation, Race, and the Social Worlds of Rich and Poor. In. KIRSCH, I. – BRAUN, H. *The Dynamics of Opportunity in America. Evidence and Perspectives*. New York : Springer. s. 508. ISBN 978-3-319-25991-8.
- Mingione, E. 1997. Enterprise and Exclusion. In CHRISTIE, I. - PERRI, H. (eds). 1997. *The Wealth and Poverty of Networks: Tackling Social Exclusion*. London: DEMOS, 1997.
- Nicolae, V. 2006. Towards a Definition of Antigypsyism. Dostupné na internete: <https://ergonetwork.org/wp-content/uploads/2019/01/Valeriu-Nicholae_towards-a-definition-of-antigypsyism.pdf>.
- Nisbett, R.E. 2015. *Mindware: Tools for Smart Thinking*. New York: Farrar, Straus and Giroux. 338 p. ISBN 9780374112677.
- OECD. 2019. *Economic Surveys: Slovak Republic 2019*. Paris: OECD Publishing, 2019. <https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-slovak-republic2019_eco_surveys-svk-2019-en>.
- OECD. 2017. *Economic Surveys: Slovak Republic 2017*. Paris: OECD Publishing, 2017. <http://dx.doi.org/10.1787/eco_surveys-svk-2017-en>.

- Páleník, M. a kol. 2014. *Politika zamestnanosti, budúcnosť pre Slovensko*. Bratislava: Inštitút zamestnanosti, 2014. 150 s. ISBN 978-80-970204-6-0.
- Páleník, V. – Páleník, M. – Oravcová, I. 2013. *Inkluzívne zamestnávanie*. Bratislava: Inštitút zamestnanosti, 2013. 156 s. ISBN 978-80-970204-4-6.
- Poslom, X.D. a kol. 2020. *Postoje, politický diskurz a kolektívne správanie majority voči Rómom na Slovensku*. Výsledky reprezentatívneho prieskumu. Bratislava: Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV, 2020. <<https://polrom.eu/negativne-postoje-voci-romom-suvisia-s-nepriatelskym-politickym-diskurzom/>>.
- Putnam, R. D. 2000. *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Touchstone Books, 2000. 544 s. ISBN 978-0743203043.
- Room, G. (ed). 1995. *Beyond the Treshold: The measurement and analysis of social exclusion*. Bristol: Policy Press, 1995. 278 s. ISBN 978-1861340030.
- Room, G. (ed). 1995. *Beyond the Treshold: The measurement and analysis of social exclusion*. Bristol: Policy Press, 1995. 278 s. ISBN 978-1861340030.
- Rozsudok v mene Slovenskej republiky 15C/14/2016-557 vydaný Okresným súdom Prešov
- Semyonov, M. – Glikman A. 2009. Ethnic residential segregation, social contacts and anti-minority attitudes in European societies. In *European Sociological Review*. 2009, Vol. 25, Issue 6. ISSN 1468-2672.
- Shildrick, T. – Rucell, J. 2015. *Sociological perspectives on poverty*. A review of sociological theories on the causes of poverty. York: Joseph Rowntree Foundation, 2015. 44 s. ISBN 978-1-90958-680-2.
- Silver, H., 1994: Social Exclusion and Social Solidarity: Three Paradigms. ILS Discussion Papers No. 69, vol. 133, Geneva, ILO.
- Stanovich, K.E. 2010. *What Intelligence Tests Miss: The Psychology of Rational Thought*. New Haven: Yale University Press, 2010. 308 s. ISBN 978-0300164626
- Steele, C.M. – Aronson, J. 1995. Stereotype Threat and Test Performance of Academically Successful African Americans. In *Journal of Personality and Social Psychology*. [online]. 1995, Vol. 69, no. 5. ISSN 0022-3514.
- Sternberg, R.J. 1989. *The Triarchic Mind: A New Theory of Human Intelligence*. New York: Penguin, 1989. 368 s. ISBN 978-0140092103
- Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030*. Uznesenie Vlády SR č. 181/2021 zo dňa 7.4.2021.
- Strier, R. – Binyamin, S. 2009. Developing Anti Oppressive Service for the Poor: A Theoretical and Organisational Rationale. In *British Journal of Social Work Advance Access*. 2009, vol. 40, no. 6. ISSN 1468-263X
- Šatara, E. - Rusnáková, J. - Gabčová, L. 2020. Job search - information on possibilities of job application in the environment of marginalized roma communities in Slovakia. Zagreb, 2020. Conference Economic and Social Development, 76th International Scientific Conference on Economic and Social Development - Building Resilient Society. ISSN 1849-7535.

Valentine, Ch. 1968. Culture and Poverty: Critique and Counter-Proposals. In *Current Anthropology*. 1968, vol. 10, no 2/3. ISSN 0011-3204.

Vančíková K. a kol. 2017. *Inklúzia Rómov od raného detstva+*. Správa o inklúzii Rómov vo vzdelávaní a starostlivosť v ranom detstve. Slovenská republika: UNICEF, 2017. ISBN 978-80-89571-16-1

Vlačuha, R. – Kováčová, Y. 2021. EU SILC 2020. *Indikátory chudoby a sociálneho vylúčenia*. Bratislava: Štatistický úrad Slovenskej republiky. 74 s. ISBN 978-80-8121-828-6.

Walker, A. – Walker, C. 1997. *The Growth of Social Exclusion in the 1980s and 1990s*. London: Child Poverty Action Group. 308 s. ISBN 9780946744916

Quillian, L. 2012. Segregation and poverty concentration: The role of three segregations. In *American Sociological Review*. 2012, Vol. 77(3). ISSN 1939-8271.

EXCLUSION FROM THE LABOUR MARKET IN THE CONTEXT OF ANTI-ROMA RACISM

Abstract:

Background: *Anti-Roma racism contributes significantly to the social exclusion of Roma and the subsequent poverty in which the majority of people from marginalized Roma communities are living. The elimination of anti-Roma racism is essential in the process of inclusion of excluded groups in society.*

Goal: *The goal of the study is to find out whether Roma perceive prejudice, racism and discrimination as one of the barriers for entering and remaining in the labour market.*

Methods: *The research was conducted within the project APVV-17-0141 in two phases – quantitative and qualitative. For the quantitative part a non-standardized questionnaire was used – n=739 and for the qualitative part a semi-structured interview was applied. The sample in the qualitative sequence consisted of n=40 participants whose ages ranged from 18 to 58 years. The research was primarily aimed to identify the barriers of Roma in the job market.*

Results: *Based on the analysed data, it can be concluded that anti-Roma racism is an important factor affecting Roma access to the labour market from the perspective of Roma themselves. Employment plays a key role in the process of social inclusion of Roma and in the fight against poverty. As a number of studies, including our findings, show, an important determinant in these processes is segregation – both spatial (in housing), but also segregation in education and other areas of life. As we will show in the paper, segregation is one aspect of anti-Roma racism.*

Implication: *Recognition of anti-Roma racism as a significant societal problem will help to remove many of the obstacles that block the building of an open and inclusive society. It can also have an impact on the helping professions – specifically social work – if it includes in its portfolio approaches aimed at eliminating racism and oppression on the grounds at the basis of ethnic diversity.*

Keywords: *Anti-Roma racism. Social exclusion. Poverty. Roma. Segregation.*

Grantová podpora:

Článok vznikol vďaka projektu APVV-17-0141 Analýza bariér prístupu k pracovným príležitostiam pre marginalizované skupiny obyvateľstva: Vybrané regióny Slovenska v sociálno-ekonomickej, geografickej a sociálno-antropologickej perspektíve.